

B. Ruszczyć, A. Krzyżanowska, T. Górecki, I. Medeksza, Z. Doliński, P. Labib, M. Nagib Ajdaeourusi

---

Tell Atrib. Kom Sidi Joussef

Informator Archeologiczny : badania 17, 248-249

1983

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Dokumentacja wykopalisk i znalezisk przechowywana jest w Pracowni Dokumentacji Zakładu Archeologii Śródziemnomorskiej PAN.

W części pałacowej odkryto duży zespół ceramiki późnohellenistycznej i wczesnorzymskiej.

Do istotnych i ciekawych odkryć bieżącego sezonu należy również odsłonięcia pod budynkiem pałacu studni wykutej w opoce skalnej. W pobliżu niej znaleziono zostały dwa krzemienne ostrza, świadczące, iż półwysep, na którym pod koniec IV w. p.n.e. zostało założone miasto Naa Paphos, był, jeśli nie zamieszkały, to nawiedzany przez ludzi od epok bardziej odległych.

E G I P T

MINSHAT ABU OMAR
/północno-wschodnia Delta/

Państwowe Zbiory Sztuki Egipskiej
w Monachium w współpracy z Polską Stacją
Archeologii Śródziemnomorskiej UW w Kairze
i Muzeum Archeologicznym w Poznaniu

Badania prowadził prof. dr Dietrich Wildung z PZSzE
w Monachium, pracami terenowymi kierował doc. dr hab.
Lech Krzyżaniak z WAP. Finansowały PZSzE w Monachium,
Piąty sezon badań. Nekropole: z okresu predynastycznego
i rzymskiego oraz osada z okresu rzymskiego.

W pracach ekspedycji wzięło udział trzech uczestników z Polski. Nadal eksplorowano nekropole z okresu predynastycznego i rzymskiego, poszukiwano też osady predynastycznej.

Na nekropoli z okresu predynastycznego odkryto dalsze 55 grobów. Wśród nich znalazły się pochówki o najbogatszym, jak dotąd, wyposażeniu na tym omentarzysku. Wyraźnie koncentrują się one w centralnej partii pagórka-stanowiaka, podczas gdy groby o wyposażeniu ubogim koncentrują się u jego podnóża. Zachowane formy rytuału pogrzebowego i typy wyposażenia grobowego są podobne do form odkrytych w toku poprzednich kampanii. Najbogatsze pochówki zawierały po kilkadziesiąt naczyń kamiennych i ceramicznych, naczyń i narzędzie miedziane, ozdoby z lapis lazuli, ametystu i karneoli oraz przybory toaletowe /m.in. palety/. Formy wyposażenia grobowego i pierwsza seria dat radiowęglowych wydają się datować to omentarzysko na okres ok. 3300-2900 p.n.e., a więc na schyłek okresu predynastycznego i początki czasów wczesnodynastycznych.

Na nekropoli z okresu rzymskiego odkryto dalszych 217 grobów. Charakteryzują się one cechami rytuału pogrzebowego podobnymi do pochówków z poprzednich kampanii badawczych. W sporadycznie występującym i ubogim wyposażeniu grobowym znalazły się m.in. monety, datowane na II-IV stulecie n.e.

Poszukiwania osady predynastycznej prowadzono przy pomocy sondży i wierodeł. Na kamie-osadzie z okresu rzymskiego założono dwa wykopy sondażowe, w których jednak nie natrafiono na pozostałości o chronologii predynastycznej. W jednym z wykopów odkryto prasę do wytłaczania wina z okresu rzymskiego. Także w profilu kilkudziesięciu wierodeł, wykonanych świdren sięgających głębokości 8,35 m, nie zarejestrowano - jak dotąd - pozostałości osady predynastycznej. W toku wierodeł uzyskano natomiast ważne informacje o budowie geologicznej lokalnej gęziwy - ogromnego pagórka żwirowego pochodzenie aluwialnego, na którym koncentrowało się osadnictwo predynastyczne i starożytna.

TELL ATRIB
Kon Sidi Joussef

Polska Stacja Archeologii Śródziemnomorskiej
w Kairze

Prace były prowadzone przez ekspedycję, w której skład wchodził: dr Barbara Ruszczyk /archeolog egiptolog/ - kierownik wykopalisk, dr Aleksandra Krzyżanowska /archeolog numizmatyk/, mgr Tomasz Górecki /archeolog chrześcijański/, mgr Izabella Medeksza /architekt/, Zbigniew Dolidaki /fotograf/. Stronę koptyjską reprezentował prof. dr Pahor Labi Departament Starożytności był reprezentowany przez inspektora Mohammeda Nagiba Ajdaccourusi. Szósty sezon wykopalisk

19.X. do 14.XI.1985 r., następnie od 15 do 28.XI.1985

Prace skoncentrowane były głównie na samym komie, a jego północnej części i były kontynuacją prac prowadzonych w poprzednim sezonie, a również w sondżu W położonym na południowy wschód od komu. Naczelnym zadaniem tegorocznego sezonu było dalsze eksplorowanie zasypu, a także sprawdzenie dalszego przebiegu muru z cegły ziemnej.

Badany w tym roku odcinek, określony mianem T3, został posunięty w kierunku zachodnim ok. 5,5 - 6 metrów. Zawartość warstwy była analogiczna z skałowaną w latach poprzednich. Kontynuacja prac w tym kierunku jest konieczna, bowiem bez wydobycia całego zasypu nie można wyodrębnić ostatecznych wniosków. W wykopie udało się potwierdzić trzy zasadnicze warstwy.

W warstwie drugiej, znajdującej się pod warstwą przemieszaną, zostało odkrytych wiele fragmentów baranej ceramiki koptyjskiej, głównie pochodzących z dużych amfor i talerzy. Tym znaleziskom towarzyszyła znaczna ilość monet bizantyjskich z VI-VII w. oraz interesujące naśladowictwa monet bizantyjskich.

W warstwie zasypowej, analogicznej do odkrywanej w latach poprzednich, zostały znalezione fragmenty architektoniczne rozbite na drobne części, wśród nich płyty oraz fragmenty z kolorowych marmurów i innych kamieni. Znalaziono też fragmenty detali architektonicznych ze śladami złocień; poza tym fragmenty naczyń zasobowych, z których jedno nosiło grecki napis, dalsze fragmenty świeczników, lampek szklanych oraz pewną ilość dużych żelaznych gwoździ. W popiele tej warstwy została znaleziona moneta z okresu późnego cesarstwa /IV-V w./.

Pod warstwą zasypową został odkryty nagrobek usytuowany wschód-zachód, wykonany z cegły ziemnej w kształcie sklepienia beczkowego, z ceglanyimi pierścieniami nałożonymi na obu końcach. Góra żuku była umocniona cegłą paloną. Po przecięciu połowy grobowca okazało się, że jego wnętrze jest wypełnione całkowicie gliną i nie ma śladu pochówku.

W wykopie T3 udało się stwierdzić, że większość warstwy zasypu zmniejsza się, co wskazuje na to, że dochodzimy do jego końca.

W sondżu W prace skoncentrowały się tylko na wyjaśnieniu muru widocznego na profilu północnym. Po odsłonięciu całości okazało się, że jest to konstrukcja schodkowa od zachodniej strony wyraźnie uszkodzona, związana z założeniami bramy odkrytej w poprzednim sezonie. Konstrukcja schodkowa nosi wyraźne ślady przebudowy. Może to być łączono z ogólnymi przebudowaniami założeń odkrytych w 1969 r. a bezsprzecznie związanych ze znajdującymi się w sondżu W.

Poszukiwania w południowo-zachodnim narożniku w/w sondżu nie dały żadnych rezultatów. Znaleziska pochodzących z tego sondżu są bardzo bliskie do odkrytych w sondżach A i C w 1969 r.

W czasie trwania kampanii i po jej zakończeniu były prowadzone prace systematyzujące materiał sabytkowy odkryty ostatnio i w latach poprzednich. Kierktóre fragmenty architektoniczne znalezione w tym roku łączą się z analogicznymi, pochodzącymi z poprzednich kampanii, stanowiąc materiał do rekonstrukcji, do której będąc można przystąpić po ostatecznym wyeksplorowaniu warstwy zasypowej i przejrzaniu zamagazynowanych pozostałości kamieni.

I B A K

WYSPA BIDŻAN

Polaka Stacja Archeologii Śródziemnomorskiej UW
w Kairze

Badania prowadzili w sezonie 1982 /wiosna/: dr Maria Krogulska, dr Piotr Bieliński, mgr Franciszek Stępniewski. W pozostałych sezonach: dr Maria Krogulska, mgr Andrzej Bwoha, mgr Franciszek Stępniewski. Finansuje Dyrekcja Generalna Starożytności Iraku oraz Stacja. Piąty-ósmym sezon badań /14.04 - 22.05 i 09.10 - 22.11.1982; 12.03 - 28.05 i 3.10 - 11.11.1983/, kontynuacja badań prowadzonych od 1979 roku /sob. "IA 1979 - 1981"/.

Wyspa Bidżan znajduje się na Eufracie w odległości około 100 km od granicy syryjskiej. Badania mają charakter ratunkowych prac wykopaliskowych i związane są z budową zbiornika wodnego /zw. Haditja Projsof/.